

Ο Φίλιππος Δρακονταειδής διαβάζει Δημήτριο Βικέλα

Όταν βλέπω τον κύριο Βικέλα, δεν είμαι σε θέση να αποφύγω να τον συγκρίνω με τον Ανδρέα Συγγρό, του οποίου το μέγαρο, σε σχέδια του Τσίλερ, κοσμεί τον χώρο απέναντι ακριβώς από το Παλάτι. Η απόσταση από την οικία του κυρίου Βικέλα στο μέγαρο του Ανδρέα Συγγρού δεν είναι μεγαλύτερη από εκατό βήματα. Η απόσταση όμως του ενός από τον άλλο είναι όση από την Αθήνα στους Αντίποδες.

Δεν θα είχα αυτή την άποψη, αν και οι δύο δεν είχαν καταγράψει τα του βίου τους, ο πρώτος υπό τον σεμνό τίτλο Η ζωή μου, ο δεύτερος υπό τον φιλόδοξο τίτλο Απομνημονεύματα. Ο πρώτος υπήκοος των Μουσών, ο άλλος στιχουργός κατά τη νεότητά του, που αμέσως εγκατέλειψε αυτή τη συνήθεια. Ο πρώτος μεταφραστής μεγάλων έργων της λογοτεχνίας, ο άλλος μεταφραστής γλυκερών γαλλικών μυθιστορημάτων, ιδιότητα που εγκατέλειψε μόλις έσυρε τα δάχτυλά του επί της επιφανείας του πρώτου παρά που είχε κερδίσει.

Νομίζω πως ο αναγνώστης διακρίνει την προτίμησή μου προς τον Βικέλα (που δυσκολεύομαι να μην προσφωνώ «κύριο»), επειδή με ενοχλεί το σύμπλεγμα ανωτερότητας του Συγγρού. Δεν παραβλέπω πως πρόκειται για κοσμοπολίτη, πολυταξιδευτή, τραπεζίτη, ανέτως κινούμενο στους πολύ υψηλούς διεθνείς οικονομικούς, πολιτικούς και αυλικούς κύκλους, ο οποίος ευεργετεί τον τόπο του επί τη βάσει σχεδίου, δηλαδή για να φαίνεται, εραστής του θεαθήναι, του θεάσθαι, του δούναι και λαβείν, του πωλούντος τοις μετρητοίς, του πιστωτού και δανειστού.

Αντλώ αυτά τα συμπεράσματα, διαβάζοντας τον χαρακτήρα του στα Απομνημονεύματά του: πρώτον, το ελάττωμα της υπεροψίας και της μέθης: «είμαι μέθυσος εν τη εργασία μου άμα μυρισθώ επικερδή επιχείρησιν, δεν αντέχω». Δεύτερον το ελάττωμα του εγωισμού: «εν εκ των μεγάλων ελαττωμάτων μου ήτο ανέκαθεν το ελάττωμα της φιλαυτίας». Τρίτον, το καμάρι που δείχνει για τα πλούτη του: «ο οίκος μου και το εν τω Βασιλικώ θεάτρω θεωρείον μου εστοίχισαν όσον τα πλούτη της Βασιλίσσης του Σαβά». Τέταρτον, η επίδειξη των ιδιωτικών προτιμήσεών του: «έσπευσα να απολαύσω όλας τας πολυθρυλήτους ηδονάς και διασκεδάσεις του παρισινού βίου», δεν αναφέρω μάλιστα τις ερωτικές του κατακτήσεις κατά το ταξίδι του με σιδηρόδρομο από την Βιέννη προς τα ενδότερα της Γερμανίας. Τον θαυμάζω ωστόσο για τα Απομνημονεύματά του.

Ο κύριος Βικέλας είναι το αντίστροφο των σύντομων, αντιπροσωπευτικών όμως, εκφράσεων αληθείας του Συγγρού. Στην αυτοβιογραφία του

σημειώνει: «επί του όλου, δεν ήτο κακή η παιδική μου φύσις. Ήμην ήσυχος, ευάγωγος, εύτακτος». Και μερικές σελίδες μετά: «ήμην εις το σχολείον οποίος και εις την οικίαν: ήσυχος, εύτακτος και ειρηνικός». Για να συμπληρώσει: «δεν διέψευσα τους βαπτίσαντάς με παιδιόθεν φιλόσοφον». Προσθέτω εντέλει πως ο θάνατος δύο κοριτσιών αδελφών του σε διάστημα λίγων μηνών, η φρενοβλάβεια της συζύγου του Καλλιόπης, οι αστάθειες της εμπορικής δραστηριότητας της οικογένειάς του, που δημιουργούσαν την ανάγκη διαρκών μετακινήσεων και μετοικεσίας από την Ερμούπολη, στην Κωνσταντινούπολη, στην Οδησό, με επιστροφή στην Κωνσταντινούπολη και Ερμούπολη, με γραφεία στο Λονδίνο και στο Ταγανρόκ (το παρ' ημίν Τηγάνιον επί της Αζοφικής), η εύθραστη υγεία του κατά την πρώιμη νεότητά του, που δεν του επέτρεπε να παρακολουθήσει μαθήματα παρά κατ' οίκον («εγώ τα σχολεία διήλθα ως ελεύθερος σκοπευτής», ομολογεί), η ασθενής του όρασις, τον κατέστησαν εσωστρεφή και εν πολλοίς απόμακρον, για να μην πω εχθρικών προς το σύνηθες κακόηχον, χαώδες, λασπώδες και ευτελές ανθρώπινο περιβάλλον.

Και δια να μη μακρυγορώ επί του θέματος, είμαι βέβαιος πως τα οικονομικά μεγέθη υποχρεώνουν να λαβαίνει κανείς την θέση που εκείνα του ορίζουν, όταν πια δεν κινδυνεύουν να ανατραπούν. Έτσι, τα ποσά και μόνο που ο Συγγρός κληροδότησε με τη διαθήκη του έφτασαν τις 500.000 λίρες Αγγλίας, ενώ η συνολική περιουσία του κυρίου Βικέλα (και της συζύγου του), όταν εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα το 1876, επιστρέφοντας από το Λονδίνο, ανερχόταν μόλις στις 21.000 λίρες Αγγλίας. Όλα αυτά συνοψίζονται στην ειλικρινή υπογράμμιση του κυρίου Βικέλα: «μου έλειπαν προπάντων η εμπορική ιδιοφυία και ο πόθος του πλούτου».